

Жалақы және еңбек жағдайы

Қазақстан Республикасындағы еңбек бойынша негізгі көрсеткіштер

Шығарылған күні: 07.06.2023
Келесі шығарылым күні: 29.06.2023

- [1. Негізгі ойлар](#)
- [2. Жалақы динамикасы](#)
- [3. Қазақстан Республикасындағы жұмыс күшінің қозғалысы және жалдамалы қызметкерлер уақытының күнтізбелік қорын пайдалану](#)
- [4. Зиянды және басқа да қолайсыз еңбек жағдайларында жұмыс істейтін қызметкерлер саны](#)
- [5. Еңбек құнының индексі мезгілдік және күнтізбелік тегістеу есебімен](#)
- [6. Глоссарий](#)
- [7. Әдістемелік түсініктемелер](#)
- [8. Қатысты басылымдарға сілтемелер](#)
- [9. Пайдалы сілтемелер](#)

1. Негізгі ойлар

2022 жылдың қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасы бойынша орташа жалақы 309 867 теңгені құрады, бұл 2021 жылмен салыстырғанда 23,8%-ға артық, нақты мәнде жалақы 7,6%-ға өсті.

2023 жылғы 1 қаңтардан бастап ең төменгі жалақы 70 000 теңге мөлшерінде белгіленді.

Қазақстан Республикасында 2022 жылғы медиандық жалақы 204 149 теңгені құрады. Номиналды жалақы 2021 жылға қарағанда 23,1%-ға өсті, нақты мәнде 8,7%-ға өсті.

2022 жылғы модальдік жалақы 68565 теңгені құрады және 2021 жылға қарағанда 18,4%-ға өсті, нақты мәнде 4,%-ға өсті.

2. Жалақы динамикасы

Соңғы бес жылда орташа жалақы 1,9 рет өсті, әйелдердің жалақысы ерлерге қарағанда жылдам қарқынмен өсті.

1 кесте

Қазақстан Республикасындағы жалақы

теңге

	2018	2019	2020	2021	2022	Номиналды жалақы индексі 2022 жыл 2018 жылға	Нақты жалақы индексі 2022 жыл 2018 жылға, пайызбен
Барлығы	162 673	186 815	213 003	250 311	309 867	1,9 есе	136,4
ерлер	195 959	222 514	243 524	281 239	355 296	1,8 есе	129,8
әйелдер	129 039	150 779	182 679	220 160	265 762	2,0 есе	147,5

Анықтама: Орташа айлық жалақы бойынша деректер көзі тоқсан және жыл кезеңділігімен 1-Т «Еңбек бойынша есеп» статистикалық нысаны бойынша зерттеу болып табылады. Жылдық деректер тоқсандық есептерді ескере отырып қалыптастырылады.

2 кесте

Медиандық жалақы

теңге

	2020	2021	2022
Қазақстан Республикасы	142718	165816	204149

Анықтама: 2018 жылдан бастап деректер көзі жылына бір рет кезеңділікпен 2-Т (еңбекақы) «Жалақы құрылымы және оны бөлу туралы есеп» статистикалық нысан бойынша жүргізілетін кәсіпорындарды біржолғы зерттеу болып табылады. Сәуір айында толық жұмыс істеген барлық қызметкерлер зерттелуге жатады.

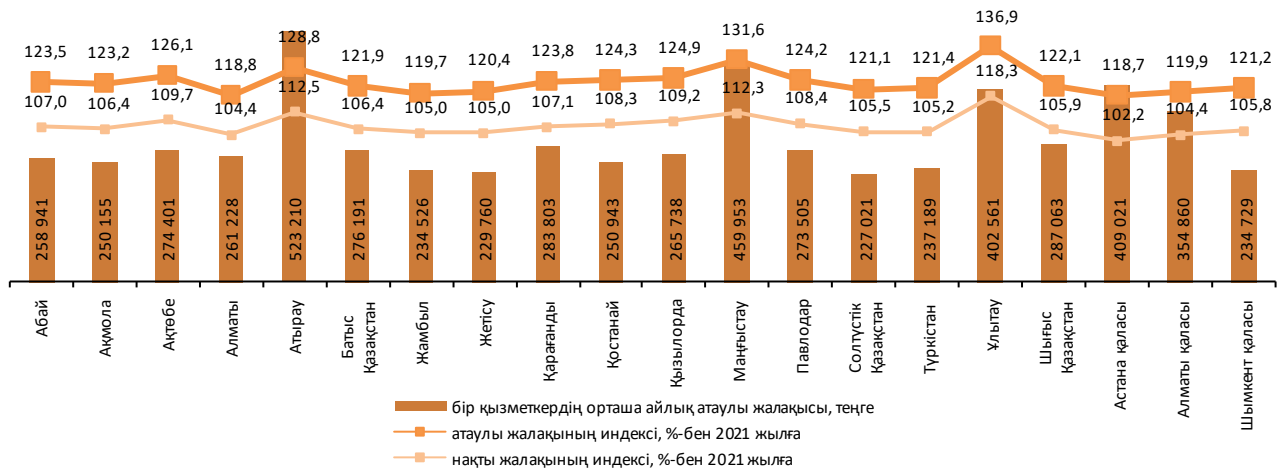
Қазақстан Республикасының өңірлері бойынша жалақы

2022 жылы өңірлік бөліністе ең жоғары орташа айлық атаулы жалақы Атырау облысында белгіленді, ол 523 210 теңгені, Маңғыстау облысында – 459 953 теңгені, Астана қаласында – 409 021 теңгені құрды.

Өткен жылмен салыстырғанда ең жоғары өсім Ұлытау облысында – 36,9%-ға, Маңғыстау облысында – 31,6%-ға және Атырау облысында – 28,8%-ға тіркелді.

Ең төменгі жалақы Солтүстік Қазақстан облысында – 227 021 теңге, Жетісу облысында – 229 760 теңге, Жамбыл облысында – 234 526 теңге және Шымкент қаласында – 234 729 теңге болып байқалды.

2022 жылғы өңірлер бойынша орташа айлық жалақы*

Қазақстан Республикасындағы экономикалық қызмет түрлері бойынша еңбекақы

2021 жылмен салыстырғанда орташа айлық жалақы озық қарқынмен өсуі құрылыс саласында - 38,6%-ға, көлік және жинақтауда - 32,4%-ға, тұру және тамақтану бойынша қызмет көрсетуде - 32,2%-ға тіркелді.

Салалық құрылымда ең жоғары атаулы жалақы тау-кен өндіру өнеркәсібінде және карьерлерді қазуда - орташа республикалық деңгейден 2,1 есе жоғары, қаржы және сақтандыру қызметінде - 1,8 есе, кәсіптік, ғылыми және техникалық қызмет саласында - 1,5 есе, ақпарат және байланыс саласында - тиісінше 1,4 есе.

Орташа айлық атаулы жалақының ең төмен өскен деңгейі денсаулық сақтау және халыққа әлеуметтік қызмет көрсету саласында - 9,8% байқалды.

4 кесте

2022 жылғы экономикалық қызмет түрлері бойынша орташа айлық жалақы*

	Бір қызметкердің орташа айлық атаулы жалақысы		
	теңге	2021 жылға пайызбен	
		номиналды жалақы индексі	нақты жалақы индексі
Экономикалық қызметтің барлық түрлері бойынша	309 867	123,8	107,6
Ауыл, орман және балық шаруашылығы	190 086	126,1	109,7
Өнеркәсіп	418 811	128,0	111,3
Тау-кен өндіру өнеркәсібі және карьерлерді қазу	653 345	129,6	112,7
Өңдеу өнеркәсібі	349 930	126,5	110,0
Электр энергиясымен, газбен, бұмен, ыстық сумен және ауаны кондициялаумен жабдықтау	268 615	125,8	109,4
Сумен жабдықтау; қалдықтарды жинау, өңдеу және жою, ластануды жою бойынша қызмет	189 274	122,4	106,5
Құрылыс	416 940	138,6	120,5
Көтерме және бөлшек саудада сату; автомобильдерді және мотоциклдерді жөндеу	268 469	123,3	107,2
Көлік және жинақтау	386 787	132,4	115,1
Тұру және тамақтану бойынша қызмет көрсету	272 811	132,2	115,0
Ақпарат және байланыс	436 980	128,3	111,6
Қаржы және сақтандыру қызметі	560 459	120,4	104,7
Жылжымайтын мүлікпен операциялар	228 393	121,2	105,3
Кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет	458 832	121,1	105,3
Әкімшілік және қосалқы қызмет көрсету саласындағы қызмет	308 465	126,7	110,1
Мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамсыздандыру	263 843	126,3	109,8
Білім беру	248 575	121,1	105,3
Денсаулық сақтау және халыққа әлеуметтік қызмет көрсету	249 834	109,8	95,4
Өнер, ойын-сауық және демалыс	185 040	115,3	100,3
Көрсетілетін қызметтердің өзге де түрлерін ұсыну	292 656	117,9	102,5

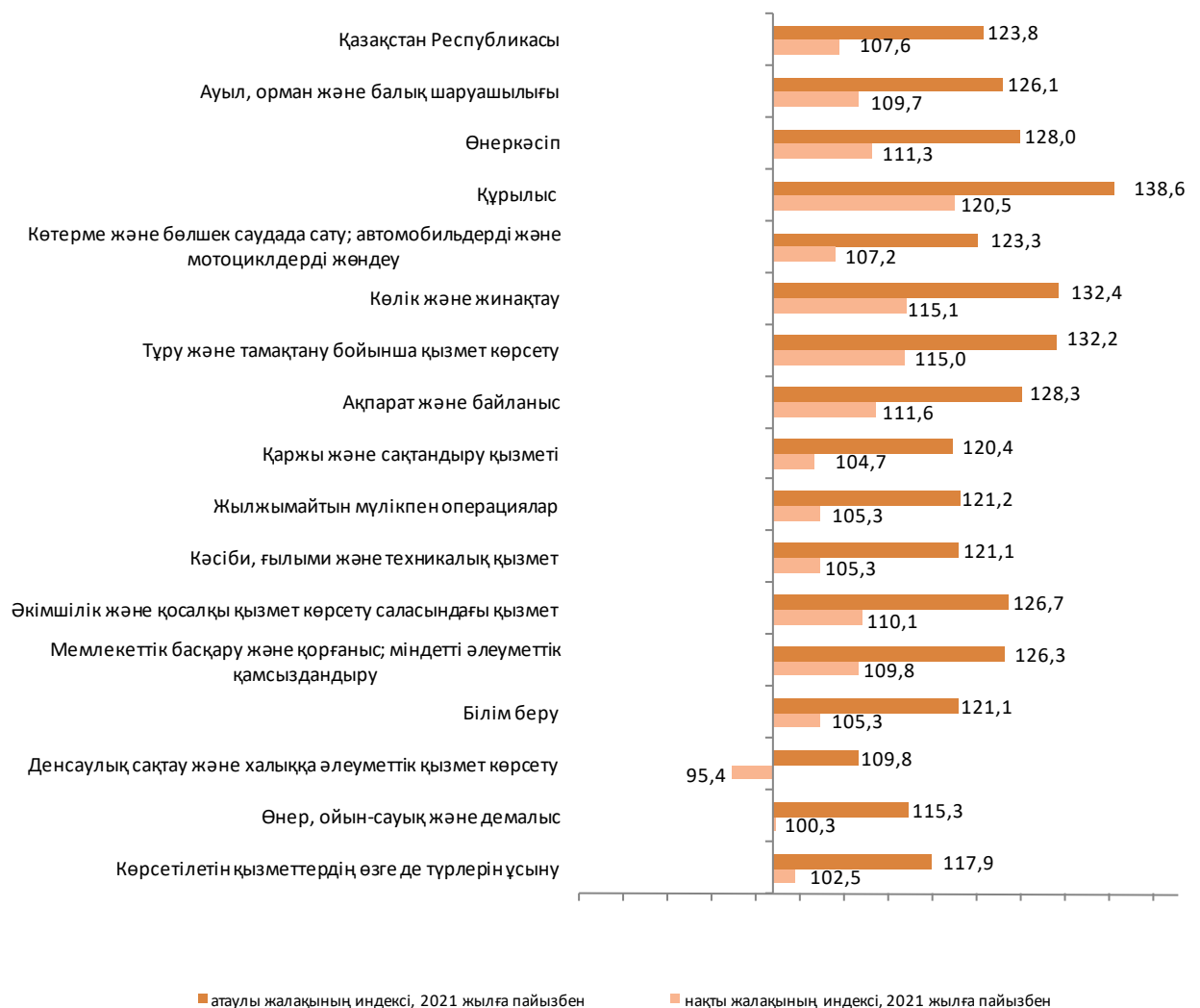
* Кәсіпкерлік қызметпен айналысатын шағын кәсіпорындарды есепке алмағанда.

Анықтама: Қызметкерлердің жалақы қорына қосылатындар: 1) тарифтік мөлшерлемелер мен лауазымдық айлықақылар бойынша есептелген жалақы, 2) біржолғы төлемдер мен сыйлықақылар, 3) жұмыс режимі мен еңбек жағдайларына байланысты өтемақы төлемдері, 4) жұмыспен өтелмеген уақытқа ақы төлеу

Экономикалық қызмет түрлері бойынша 2022 жылға арналған жалақы индекстері*

2 сурет

пайызбен

* Кәсіпкерлік қызметпен айналысатын шағын кәсіпорындарды есепке алмағанда.

Электрондық кестелер:

[Қазақстан Республикасындағы еңбек бойынша негізгі көрсеткіштер](#)

[Қазақстан Республикасындағы жұмыс күшін ұстауға кеткен шығындар құны](#)

[Қазақстан Республикасындағы меншік нысандары мен экономикалық қызмет түрлері бойынша қызметкерлердің саны және еңбекақысы](#)

Динамикалық кестелер:

[Гендерлік еңбекақы алшақтығы](#)

3. Жұмыс күшінің қозғалысы және жалдамалы қызметкерлер уақытының күнтізбелік қорын пайдалану

2021 жылы кәсіпорындар мен ұйымдарға 1055,6 мың адам жұмысқа қабылданған, одан 73,7 мың адам – жаңадан құрылған жұмыс орындарына және мүгедектігі бар қызметкерлер 4,5 мың адам қабылданған.

Әр түрлі себептер бойынша 1015,3 мың адам, одан босатылуына (қысқартылуына) байланысты – 17,0 мың адам, өтімділік себептер бойынша – 849,7 мың қызметкерлер, басқа себептер бойынша – 140,0 мың қызметкерлер жұмыстан шыққан.

Өңірлер бөлінісінде қызметкерлердің ең көп қабылданған саны Алматы қаласында – 205618 адам, Астана қаласында 118609 адам және Атырау облысында – 85540 адам. Оның ішінде жаңадан құрылған жұмыс орындарына алынған қызметкерлер саны Алматы қаласында 11765 адам, Түркістан облысында – 10940 адам және Астана қаласында – 10722 адам.

Ең көп жұмыс орнынын алмастыру коэффициенті Түркістан облыстарында – 128,6% , Алматы облысында – 120,7% және Маңғыстау облысында - 110,9% байқалды.

2021 жылға экономикалық қызмет түрлері бойынша бір қызметкерге уақытының күнтізбелік қоры*

	Бір қызметкерге есептегенде					
	істелген жұмыс күн саны, барлығы	істелген жұмыс сағат саны, барлығы	істелмеген жұмысының адам-күн саны, барлығы	одан		
				ақы төленетін жыл сайынғы еңбек демалысы (қосымша еңбек демалысын қосқанда)	науқаста нуына байланысты	жалақы сақтауынсыз демалыс бойынша
Барлығы	223,7	1 777,2	43,1	26,7	4,4	3,4
Ауыл, орман және балық шаруашылығы	253,1	1 952,8	37,2	19,1	4,5	6,7
Өнеркәсіп	218,9	1 745,0	43,5	24,1	7,3	4,5
Тау-кен өндіру өнеркәсібі және карьерлерді қазу	214,8	1 729,1	44,5	26,8	7,5	2,8
Өңдеу өнеркәсібі	220,5	1 750,9	43,8	22,6	7,2	5,7
Электр энергиясымен, газбен, бұмен, ыстық сумен және ауаны кондициялаумен жабдықтау	222,0	1 763,3	42,2	23,3	7,4	4,5
Сумен жабдықтау; қалдықтарды жинау, өңдеу және жою, ластануды жою бойынша қызмет	219,1	1 732,3	39,8	24,5	7,1	3,2
Құрылыс	230,4	1 814,7	37,3	19,5	2,8	8,4
Көтерме және бөлшек саудада сату; автомобильдерді және мотоциклдерді жөндеу	227,1	1 778,9	39,4	16,6	3,8	5,1
Көлік және жинақтау	218,6	1 749,4	48,4	25,9	8,2	3,8
Тұру және тамақтану бойынша қызмет көрсету	231,6	1 827,2	34,5	17,9	3,4	8,4
Ақпарат және байланыс	222,9	1 769,4	42,3	20,7	4,8	3,2
Қаржы және сақтандыру қызметі	224,6	1 797,5	52,8	16,0	6,9	5,5
Жылжымайтын мүлікпен операциялар	219,4	2 078,2	54,7	16,1	4,1	4,5
Кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет	225,1	1 753,0	41,7	21,4	3,4	5,8
Әкімшілік және қосалқы қызмет көрсету саласындағы қызмет	226,9	1 800,2	31,9	19,1	3,7	3,1
Мемлекеттік басқару және қорғаныс; міндетті әлеуметтік қамтамасыз ету	224,7	1 791,8	33,8	23,8	2,8	1,9
Білім беру	220,2	1 739,7	47,0	36,8	2,8	1,8
Денсаулық сақтау және халыққа әлеуметтік қызмет көрсету	229,2	1 798,8	43,0	28,3	5,0	2,9
Өнер, ойын-сауық және демалыс	223,9	1 775,0	33,9	22,5	2,8	1,6
Көрсетілетін қызметтердің өзге де түрлерін ұсыну	240,1	2 394,3	76,9	10,4	1,1	5,0

4. Зиянды және басқа да қолайсыз еңбек жағдайларында жұмыс істейтін қызметкерлер саны

2022 жылы зерттелген кәсіпорындар шеңберінде санитарлық-гигиеналық талаптарға (нормаларға) сәйкес келмейтін жағдайда 386,3 мың адам немесе зерттелген кәсіпорындардың жалпы санының әрбір төрттен бірі (23,1 %) жұмыс істеді.

Оның ішінде әрбір екінің бірі (46,8 %) шу мен дірілдің жоғарылауы жағдайында жұмыс істеді, газбен ластануының және жұмыс аймағының шандылығының жоғарылауы әсерінен, ШРК-дан – әрбір үштен (33,2 %) және қолайсыз температуралық жағдайларда – әрбір алтыншыдан (16,7 %) асып түседі. Зерттелген кәсіпорындар жұмыскерлерінің жалпы санынан 102,7 мың адам (6,1) % ауыр дене еңбегімен қамтылған.

Әйелдер арасында әрбір сегізінші (88,6 мың адам) санитарлық-гигиеналық талаптарға сай келмейтін жағдайда жұмыс істеді, оның ішінде 19,8 % (17,5 мың адам) – әйелдер шанды және газды ортада жұмыс істеді.

2022 жылы зиянды және басқа да қолайсыз еңбек жағдайларындағы жұмыс істегені үшін жеңілдіктер мен өтемақыларға 207631,8 млн.тенге жұмсалды. Жеңілдіктердің ең көп тараған түрі – қосымша демалыс берілді - 531,9 мың адам, зиянды және басқа да қолайсыз еңбек жағдайлары үшін түрлі материалдық қосымша ақыларды 404,3 мың адам пайдаланылды, тегін сүт немесе оған теңестірілген азық-түлік алды – 321,9 мың адам, тегін емдік-профилактикалық тағам алды – 88,6 мың адам, қысқартылған жұмыс күні бойынша жұмыс істеді - 47,9 мың адам.

Анықтама: Осы бөлімнің ақпараты, кәсіпкерлік қызметпен айналысатын шағын кәсіпорындарды есепке алусыз ауыл, орман және балық шаруашылығы, өнеркәсіп, құрылыс, көлік және қоймалау, тұру және тамақтану қызметтері, ақпарат және байланыс, кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет, денсаулық сақтау және әлеуметтік қызметтер салалардағы негізгі қызмет түрі бар заңды тұлғаларды және (немесе) олардың құрылымдық және оқшауланған бөлімшелерін тексеру қорытындылары бойынша қалыптастырылған.

Электрондық кестелер:

[Қазақстан Республикасындағы зиянды және басқа да қолайсыз еңбек жағдайларында жұмыс істейтін қызметкерлер саны](#)

5. Еңбек құнының индексі мезгілдік және күнтізбелік тегістеу есебімен

Жұмыс уақытының 1 сағатына есептелген еңбек шығындары құнының орташа деңгейінің уақыт ішіндегі өзгерісін сипаттайтын орташа жылдық жалпы еңбек құнының индексі 2021 жылы өткен жылмен салыстырғанда 121,3%, жалақы қоры бойынша – 122,8%, жалақы қорында есепке алынбайтын жұмыс күшіне арналған шығындар – 112,0% құрады.

6 кесте

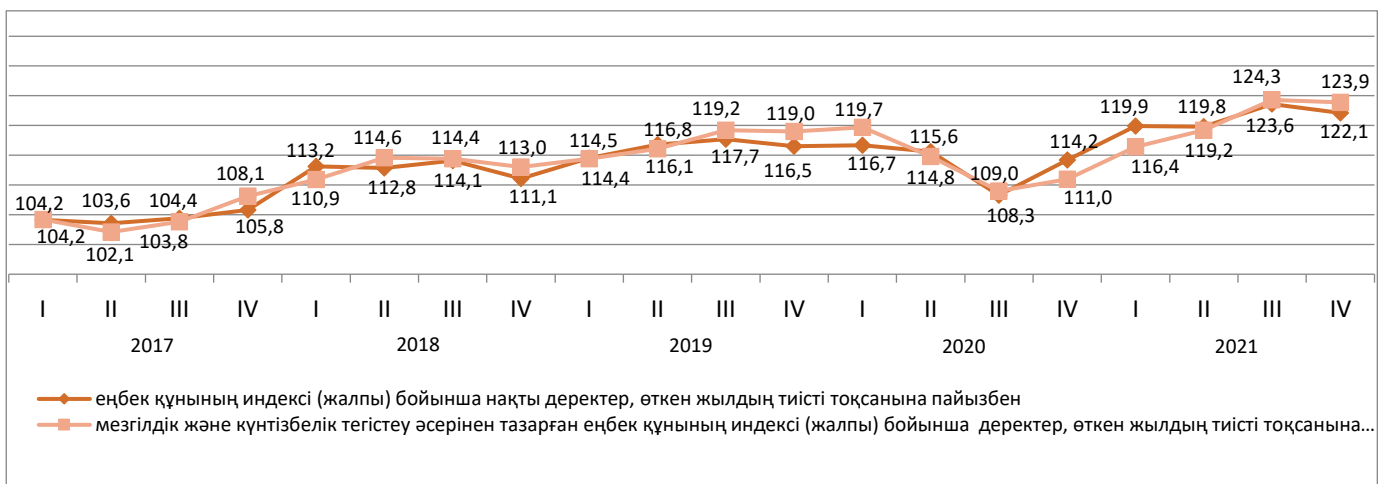
Құрамдас бөліктер бойынша еңбек құнының индексінің динамикасы

өткен жылдың тиісті тоқсанына, пайызбен

	Еңбек құнының индексі (жалпы)	Жалақы қоры бойынша еңбек құнының индексі	Жалақы қорында есепке алынбайтын жұмыс күшіне арналған шығындар бойынша еңбек құнының индексі
2017	104,5	105,5	100,0
2018	112,8	111,6	120,6
2019	116,4	116,6	114,9
2020	113,6	114,7	106,5
2021	121,3	122,8	112,0

3 сурет

Мезгілдік және күнтізбелік тегістеу есебімен еңбек құны индексінің серпіні

6. Глоссарий

Жалақы – бұл экономикалық тұрғыдан белсенді халықтың, атап айтқанда жалдану бойынша жұмыс істейтін адамдар табысының едәуір бөлігінің басты нысаны болып табылады. Жалақы Қазақстан Республикасының Еңбек кодексіне сәйкес жұмыскердің біліктілігіне, орындалатын жұмыстың күрделілігіне, санына, сапасына және жағдайларына қарай еңбек үшін төленетін сыйақы, сондай-ақ өтемақы және ынталандыру сипатындағы төлемдер.

ХЕҰ стандарттарына сәйкес еңбекақының негізгі төрт тобын бөліп көрсетеді:

- 1) тарифтік мөлшерлеме мен лауазымдық айлықақылар бойынша есептелген жалақы;
- 2) біржолғы төлемдер мен сыйлықақылар;
- 3) жұмыс режимі мен еңбек жағдайларына байланысты өтемақы төлемдері;
- 4) Жұмыс өтелмеген уақытқа ақы төлеу.

Бір қызметкердің орташа айлық номиналды жалақысы есептелген жалақы қорының сомасын қызметкерлердің нақты санына және есепті кезеңдегі айлар санына бөлу арқылы анықталады.

Жалақы индексі – бұл жалақының серпіні немесе трендісі бағаланатын көмекші құралдар. Еңбекақының екі индексі бар: атаулы және нақты.

Атаулы жалақы индексі – есепті кезеңде базистік кезеңмен салыстырғанда жалақының өзгеруін сипаттайтын салыстырмалы көрсеткіш.

Нақты жалақы индексі – есепті кезеңдегі бағаның өзгеруін ескере отырып базистік кезеңмен салыстырғанда атаулы жалақының өзгеруін сипаттайтын салыстырмалы көрсеткіш. Атаулы жалақының сатып алу қабілетін сипаттайды. Атаулы жалақы индексі тауарлар мен қызметтердің тұтынушылық бағасының индексіне бөлу жолымен анықталады. Екі индекс те бір және сол уақыт кезеңіне жатады.

Медиандық жалақы – есептелген жалақы мөлшері бойынша қызметкерлер санын бөлу қатарының ортасында тұрған және оны тең екі бөлікке бөлетін төмен және жоғары медиандық жалақымен жалақы мөлшері.

Еңбек құнының индексі – бұл жұмыс уақытының 1 сағатына есептелген еңбек шығындары құнының орташа деңгейінің уақыт ішіндегі өзгерісін сипаттайтын салыстырмалы көрсеткіш.

Жұмыс күшіне арналған шығындарының құны – бұл жұмыс күшін қаржыландыру көзіне қарамастан, оларды ұстауға және пайдалануға байланысты жұмыс берушілердің (ұйымдардың) шығындарының сомасы.

Жалақы қорында есепке алынбайтын жұмыс күшіне арналған шығындар құны – бұл жұмыс берушінің (ұйымның) шығындарының сомасы, оның құрамына мыналар кіреді: жұмыс күшін пайдалануға байланысты салықтар; ұйымның қызметкерлерін тұрғын үймен қамтамасыз ету бойынша шығыстары; ұйымның қызметкерлерін әлеуметтік қорғауға арналған шығыстары; мәдени іс-шараларды өткізуге, сондай-ақ демалыс пен ойын-сауықты ұйымдастыруға жұмсалған шығыстар; ұйымның

қызметкерлерді оқытуға жұмсаған шығындары; жоғарыда келтірілген топтарға жатпайтын, жұмыс күшін ұстауға қозделген ұйымның шығыстары.

7. Әдістемелік түсініктемелер

Тиесілігіне және меншік нысанына қарамастан, қызметкерлердің саны 100 адамнан асатын, сондай-ақ «Шағын кәсіпорын қызметі туралы» (индексі 2-МП) статистикалық нысан бойынша есеп беретіндерден басқа, саны 100 адамға дейін экономикалық қызметтің барлық түрлерінің заңды тұлғалары мен олардың құрылымдық және оқшауланған бөлімшелері еңбекақы статистикасы бойынша мемлекеттік статистикалық байқаулардың объектілері болып табылады.

Орташа айлық жалақыны, жалақы қорының құрамын, жұмыс берушінің жұмыс күшіне жұмсаған шығындарын мемлекеттік статистикалық байқаулар үздіксіз әдіспен жүргізіледі.

Еңбекақыны кәсіптер мен лауазымдар бойынша мемлекеттік статистикалық байқау, қызметкерлерді жалақы бойынша бөлу іріктеу, яғни ірі кәсіпорындарда үздіксіз әдіспен, ал орта және шағын кәсіпорындарда іріктеу әдісімен жүргізіледі.

8. Қатысты басылымдарға сілтемелер

[Қазақстан Республикасындағы еңбек бойынша негізгі көрсеткіштер](#)

[Қазақстан Республикасындағы қызметкерлердің жалақысының құрылымы және бөлуі](#)

9. Пайдалы сілтемелер

[Еңбек құнының индексін есептеу бойынша әдістеме](#)

[1-Т «Еңбек бойынша есеп» \(кезеңділігі жылдық\) статистикалық нысаны](#)

[2-Т \(Еңбекақы\) «Жалақы құрылымы және оны бөлу туралы есеп» статистикалық нысаны](#)

[1-Т \(Еңбек жағдайы\) «Зиянды және басқа да қолайсыз еңбек жағдайларында жұмыс істейтін жұмыскерлер саны туралы есеп» статистикалық нысаны](#)

[Орташа айлық атаулы жалақы/ «Талдау» ақпараттық-аналитикалық жүйесі](#)

Шығаруға жауапты:	Департамент директоры:	Орындаушы:	Мекенжай:
Еңбек және тұрмыс деңгейі статистикасы департаменті	Н. Белоносова Тел. +7 7172 749022	Л.Сайлауқызы Тел. +7 7172 749678 E-mail: L. Belkairova@aspire.gov.kz	010000, г.Астана Мәңгілік ел даңғылы, 8 Министерліктер Үйі, 4 кіреберіс